MTIHANI WA PAMOJA WA MOKASA

MACHI - 2019
KIDATO CHA NNE

102/3 - KISWAHILI -
Karatasi ya 3

FASIHI
Machi. 2019 - Muda: Saa 2 ½

Jina ..... Nambari ya Mtahiniwa

.....

Sahihi ..... Tarehe .....

Maagizo
(a) Andika jina lako na nambari yako ya mtihani katika nafasi ulizoachiwa hapo juu.
(b) Tia sahihi yako kisha uandike tarehe ya mtihani katika nafasi ulizoachiwa hapo juu.
(c) Jibu maswali manne pekee.
*(d) Swali la **kwanza** ni la lazima.*
(e) Maswali hayo mengine yachaguliwe kutoka sehemu nne zilizobaki: yaani; Riwaya, Ushairi na Fasihi simulizi
(f) Majibu yote lazima yaandikwe kwa lugha ya Kiswahili.
(g) Majibu yote sharti yaandikwe kwenye nafasi ulizoachiwa katika kijitabu hiki cha maswali.
(h) Karatasi hii ina kurasa 5 zilizopigwa chapa.
(i) Watahiniwa ni lazima wahakikishe kwamba kurasa zote za karatasi hii zimepigwa chapa sawasawa na kuwa maswali yote yamo.

Kwa matumizi ya mtahini pekee

Swali	Upeo	Alama
1	20	
2	20	
3	20	
4	20	
5	20	
6	20	

7	**20**	
8	**20**	
Jumla	**80**	

SEHEMU A: TAMTHILIA

P. Kea: *Kigogo*

1. Lazima

Chombo chenye rubani imara huhimili vishindo na hasira ya mawimbi makali.

a. Weka dondoo hili katika muktadha wake.
(alama 4)
b. Tambua na ufafanue fani iliyotumika katika dondoo hili.
(alama 2)
c. Onyesha jinsi msemewa alivyofeli kuhimili ‘vishindo na hasira ya mawimbi makali’ katika tamthilia hii.
(alama 4)
d. Eleza kwa tafsili mambo yoyote **kumi** yanayokwaza usawa katika jamii ya *Kigogo*.
(alama 10)

SEHEMU B: USHAIRI

Jibu swali la 2 au la 3

2. *Soma shairi lifuatalo kisha ujibu maswali*.

Ewe hisia!
Umeniamshia ndoto niloisahau zamani
nyimbo ya kale
na mdundo usonivutia
ila hayawani na mwangu rohoni.

Tulia sasa tulia
Hebu tulia ewe hisia ulo mtimani
Nataka katu kusisimka
kwa sauti yako laini
Kwani njia zetu ni
daima hazioani

Umesubutu vipi kuniita
kutoka mwako ngomeni
ulimosahauliwa tangu zamani
Basi yawache maombolezi yako yaso maoni,
yawateke hao mashujaa wa kale
wafu walo kaburini.

Hebu tulia, usiniingilie

Usinihangaishe!
Kukuandama katu haimkini
Kwani hata sasa…kwa kukuwaza tu dakika hini
naona majuto ya mbali moyoni
kama kwamba nimegawa wangu wakati
na wazimu, majinuni.
Basi nenda zako hisia…shuu…hebu tokomea.

Maswali

(a) Huu ni utungo wa aina gani? (alama 2)

(b) Huku ukitoa mifano, fafanua sifa zinazoufanya utungo huu kuwa shairi (alama 5)

(c) Mistari mishata ni nini? Toa mifano kwenye shairi hili. (alama 4)

(d) Fafanua tamathali za kifasihi katika shairi hili. (alama 3)

(e) Eleza mbinu **tatu** alizotumia mtunzi kutosheleza kaida za kishairi. (alama 6)

3. *Soma shairi lifwatalo kisha uyajibu maswali yanayoliandama:*

Naandika yangu haya, kwa uwezo wa Wadudi,
Kanipa njema afiya, kumsifu sina budi,
Nifundishie insiya, hino methali ya jadi,
Mchama ago hanyeli, huenda akauya papo

Ago mchama huuya, mbele mambo yakizidi,
Hurudi pakawa kaya, kupapenda hana budi,
Kwingi angawayawaya, ago shuruti arudi,
Mchama ago hanyeli, huenda akauya papo.

Kule kwetu Mwarakaya, kijiji chetu cha jadi,
Yalidhihirika haya, bwana mmmoja mkaidi,
Aloalikwa ulaya, kadhani ‘mepata sudi,
Mchama ago hanyeli, huenda akauya papo,

Alidhani hatauya, ‘endapo nchi ***baidi***,
Na kusema bila haya, kwa inda na ukaidi,
Kwamba akenda ulaya, harudi kwenya samadi,
Mchama ago hanyeli, huenda akauya papo.

Aliranda akitaya, kwa mbwembwe na zake tadi,
Nguo moto kazitiya, nyumbaye akainadi,
Kasema vyote ‘ishiya; kurudi sina ahadi
Mchama ago hanyeli, huenda akauya papo.

Matusi aliyamwaya, mengi yasiyo idadi,
Mkewe kamwita yaya, na kudharau abidi,
Kanena ***'mekata waya'***, ng'ambo nenda kufaidi,
Mchama ago hayeli, huenda akauya papo,

Ng'ambo alielekeya, kwa vishindo kama radi,
Kumbe aliyemwendeya, kabambwa kwa ufisadi,
Vya watu amebugiya, rushwa na kuhepa kodi,
Mchama ago hanyeli, huenda akauya papo.

Kombo yakamwendeya, mambo mno yakazidi,
Akabakia kuliya, nyumbani ataka rudi,
Nyumba ipi 'taingiya', hana tena tabaradi,
Mchama ago hanyeli, huenda akauya papo

Maswali

a) *Kwa kutolea ushahidi ufaao shairini, jadili kifupi maswala* ***matatu*** *makuu ambayo mtunzi ameyashughulikia.* (alama 6)
b) *"Mtunzi huyu ni bingwa wa kutumia lugha kupitisha ujumbe." Tetea*. (alama 4)
c) Fasiri ujumbe wa mtunzi katika ubeti wa ***sita****.* (alama 4)
d) *Nafsi nenewa katika shairi hili ni nani? Thibitisha.* (alama 2)
e) *Zaidi ya tarbia, ungelipangaje tena shairi hili?* (alama 2)
f) *Fafanua msamiati ufwatao kama ulivyotumika shairini*: (alama 2)
   i. *Baidi*
   ii. *'mekata waya'*

SEHEMU C: HADITHI FUPI

Jibu swali la 4 au la 5

A. Chokocho na D. Kayanda: *Tumbo Lisiloshiba na Hadithi Nyingine*

4. "Madhila ya mtoto mvulana katika karne ya ishirini na moja ni mengi." Tetea kauli hii kwa hoja ishirini ukirejelea hadithi ya *Mapenzi ya*

Kifaurongo, Masharti ya Kisasa na *Ndoto ya Mashaka*.
(alama 20)

5. **Salma Omar: *Shibe Inatumaliza***

(a) " Sijali lawama mnonilaumu"

(i) Eleza muktadha wa dondoo hili. (alama 4)

(ii) DJ na wenzake wanaonekana kufurahia maudhui ya wimbo huu. Thibitisha. (alama 6)

(b) **Alifa Chokocho: *Shogake Dada ana Ndevu***

"…tumshukuru kwa jinsi alivyomwongoza na kumwelekeza kwenye njia iliyonyooka" Ukirejelea wasifu wa Safia, tetea na upinge kauli hii.
(alama 10)

SEHEMU D: FASIHI SIMULIZI

6. "Magwiji wa uwanda mpana wa tamaduni za Kiafrika: wazee walioila chumvi wakabobea katika falsafa za turathi zetu, maghuluma wenye misuli tinginya na vifua vya mfumbata vinavyostahimili hujuma za kila nui na malaika wa kike uliosheheni mizinga na chemichemi ya urembo, nawasabahi. Wa zamani waliamba kuwa mwacha mila ni mtuma. Turathi zetu ni uhai. Turathi zetu ni msingi wa ubinadamu wetu. Turathi zetu zinabeba mustakabali wetu. Tuzienzi kama tuenzivyo asali."

Maswali

(a) (i) Tambua kipera cha utanzu wa mazungumzo kinachohusishwa na kifungu hiki. (alama 1)

(ii) Thibitisha jibu lako katika (i) kwa mifano yoyote **mitatu**.
(alama 3)

(b) Iwapo umehudhuria utendaji wa kipera hiki nyanjani eleza sifa **tano** za mtendaji utakazoziona zisizojitokeza kwenye kifungu.
(alama 5)

(c) Taja na kueleza miktadha **minne** ambamo kipera hiki kinaweza kutumiwa katika jamii ya kisasa.
(alama 4)

(d) Andika sifa zozote **nne** za jamii ya nafsi neni katika utungo huu.
(alama 4)

(e) Eleza njia **tatu** za ukusanyaji wa data unazoweza kutumia kukusanya data kuhusu kipera hiki.
(alama 3)

SEHEMU YA E: RIWAYA

A. Matei: *Chozi la Heri*

Jibu swali la 7 au la 8

7. “Nitapigana kwa jino na ukucha kuulinda utu wangu.”

(a) Eleza muktadha wa dondoo hili.
(alama 4)

(b) Eleza umuhimu wa msemaji wa dondoo hili.
(alama 4)

(c) Kwa kutolea mifano riwayani, thibitisha namna binadamu alivyopungukiwa na utu.

(alama 12)

8. Mwanamke ametwezwa katika kiwango sawa na namna alivyotukuzwa. Thibitisha ukweli wa madai haya kwa kurejelea riwaya ya *Chozi la Heri.* (alama 20)

……
……
……
……
……
……

.....
.....
.....

.....
.....
.....